

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 280/2021-62

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED],
zastúpených JUDr. Jurajom Takáčom, advokátom, Horná 51, Banská Bystrica, proti postupu Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 3 To 137/2018 a jeho uzneseniu z 23. januára 2019 za účasti zúčastnených osôb [REDACTED]

[REDACTED] takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 3 To 137/2018 a jeho uznesením z 23. januára 2019 v časti, v ktorej bolo zamietnuté odvolanie sťažovateľov proti rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 1 T 12/2017 z 15. marca 2018, **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 3 To 137/2018 z 23. januára 2019 v časti, v ktorej bolo zamietnuté odvolanie sťažovateľov proti rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 1 T 12/2017 z 15. marca 2018, **zrušuje a vec vracia** Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Banskej Bystrici **je povinný** sťažovateľom nahradiť trovy konania v sume **538,30 eur** a zaplatiť ich JUDr. Jurajovi Takáčovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 6. apríla 2019, ktorá bola doplnená podaním z 12. februára 2020, domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 4, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 To 137/2018 (ďalej aj „napadnutý postup krajského súdu“). Sťažovatelia zároveň žiadajú, aby ústavný súd zrušil uznesenie krajského súdu č. k. 3 To 137/2018 z 23. januára 2019 (ďalej len „napadnuté uznesenie“), ktorým bolo zamietnuté ich odvolanie proti rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) č. k. 1 T 12/2017 z 15. marca 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“). Sťažovatelia sa domáhajú aj priznania finančného zadosťučinenia, a to sťažovateľka v sume 10 000 eur a zvyšní sťažovatelia v sume po 5 000 eur, a náhrady trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh a z napadnutého uznesenia vyplýva nasledujúci stav veci:

Rozsudkom okresného súdu bolo šesť osôb uznaných za vinných zo spáchania zločinu obchodovania s ľuďmi (§ 179 Trestného zákona) vo vzťahu k všetkým sťažovateľom ako poškodeným. Vo vzťahu k sťažovateľke bola jedna osoba uznaná za vinnú aj zo zločinu vydierania (§ 189 Trestného zákona). Sťažovateľov, ktorí mali postavenie poškodených v trestnom konaní, okresný súd odkázal s ich nárokmi na náhradu škody na civilný súdny proces. Sťažovatelia podali odvolanie z 25. júna 2018 proti rozsudku okresného súdu, ktoré doplnili podaním z 30. novembra 2018. Napadnutým uznesením krajského súdu bolo odvolanie sťažovateľov (aj jedného z obžalovaných) zamietnuté podľa § 319 Trestného poriadku.

3. Každý zo sťažovateľov si uplatnil v trestnom konaní náhradu nemajetkovej ujmy (sťažovateľka a sťažovateľ ██████ v sume 10 000 eur a sťažovateľ ██████ v sume 5 000 eur) podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, pretože boli zo strany odsúdených vystavení neľudskému konaniu, keď boli v podstate novodobými otrokmi, boli vykorisťovaní na žobranie, čo vykonávali počas nepriaznivých poveternostných podmienok na vonkajšom priestranstve, hladovali, nemohli vykonávať osobnú hygienu, boli navádzaní a nútení požívať alkohol a marihuanu. Bolo porušené ich právo nebyť držaní v otroctve alebo nevoľníctve a nebyť nútení vykonávať nútené alebo povinné práce podľa čl. 4 dohovoru. Konaním odsúdených bol vykonaný negatívny zásah do osobnosti sťažovateľov, predovšetkým do ich ľudskej dôstojnosti, občianskej cti, zdravia a tiež súkromia podľa § 11 Občianskeho zákonníka. Sťažovateľka si zároveň uplatnila aj ďalšiu nemajetkovú ujmu v sume 10 000 eur, keďže bola zo strany jedného z odsúdených dotlačená k potratu pod hrozbou násillia a s využitím jej tiesne, neskúsenosti a odkázanosti (trestný čin vydierania), čím bol vykonaný ďalší negatívny zásah do jej osobnosti, predovšetkým opätovne do jej ľudskej dôstojnosti, občianskej cti, zdravia, telesnej integrity a tiež súkromia podľa § 11 Občianskeho zákonníka.

4. Každý zo sťažovateľov si uplatnil v trestnom konaní aj náhradu škody spočívajúcu v ušlej mzde, keď za obdobie žobrania nedostávali za prácu žiadnu odplatu. Sťažovatelia si uplatnili nárok na náhradu škody vo výške 8,50 eur za 1 hodinu, keďže pokiaľ by mali riadne platenú prácu, tak by dostávali mzdu minimálne v tejto výške. Sťažovatelia vykonávali pre odsúdených činnosť, z ktorej títo koristili a mali z nej finančný prospech. Sťažovateľka si konkrétne uplatnila náhradu škody v sume 7 140 eur (žobranie počas 14 týždňov, týždenný rozsah žobrania minimálne 60 hodín), sťažovateľ [REDAKOVANÉ] v sume 7 395 eur (žobranie počas 14,5 týždňa, týždenný rozsah žobrania minimálne 60 hodín) a sťažovateľ [REDAKOVANÉ] v sume 5 000 eur (žobranie počas 8 týždňov, týždenný rozsah žobrania minimálne 73,5 hodiny). Sťažovateľka si zároveň uplatnila náhradu škody v sume 1 130,36 eur z dôvodu, že odsúdení disponovali jej invalidným dôchodkom a príspevkami z Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny za obdobie 7 mesiacov, a tiež v sume 100 eur za poškodenie invalidného vozíka.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Sťažovatelia uviedli, že výška nemajetkovej ujmy, ktorá im vznikla zásahom odsúdených do ich osobnostných práv, závisí od uváženia súdu, ktoré má byť vykonané už v trestnom konaní. Náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch totiž neplní len satisfakčnú funkciu, ale má aj napr. preventívno-sankčnú funkciu (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1586/09).

6. Sťažovatelia konštatovali, že *„to, aký vážny trestný čin obžalovaní na poškodených spáchali dokáže posúdiť trestný súd v porovnaní s civilným súdom jednoduchšie a efektívnejšie, keďže sa týmto skutkom zaoberá pre potreby trestného konania. Závažnosť konania musel súd brať do úvahy aj pri ukladaní trestov. Za tejto situácie podľa názoru sťažovateľov nič nebránilo tomu, aby súd rozhodol o náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch v rámci trestného konania... Vzhľadom na charakter skutku nebude zrejme možné už presnejšie ustáliť rozhodujúce skutočnosti, a to ani v prípadnom civilnom procese. Trestnému súdu je známe akých trestných činom sa obžalovaní dopustili, je mu známy obsah spisu, teda má nepomerne lepšie podmienky na rozhodnutie... ako bude má prípadný civilný súd... Civilný proces nemá ako zlepšiť dôkaznú situáciu. Sťažovatelia nebudú mať ďalšie dôkazy nad rámec tých, ktoré boli vykonané v trestnom konaní...“*.

7. Výška nároku sťažovateľky na náhradu škody bola dostatočným spôsobom zdokumentovaná aj v súvislosti s jej invalidným dôchodkom a príspevkami od Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, keďže sa odsúdení priznali, že jej brali tento príjem. V súdnom spise je tiež fotografiami zdokumentovaný rozsah poškodenia jej invalidného vozíka. Ak by sa okresný súd domnieval, že na priznanie niektorej časti náhrady škody nie sú splnené podmienky, tak v zmysle § 288 ods. 2 Trestného poriadku mohol nárok na náhradu škody priznať aj len v časti. Sťažovatelia konštatovali, že *„pre poškodeného je procesne náročné a tiež zdĺhavé domáhať sa nároku na náhradu škody v dvoch konaniach (trestnom aj civilnom), ktoré majú 2 základné stupne – to pre poškodeného znamená, že potom, čo mu bola obvineným spôsobená škoda, tak ešte musí s obvineným absolvovať niekoľkoročné konania, v ktorých sa mnohé úkony vykonávajú opakovane a opakovane sa musí ako obeť stretávať s páchatelom, ktorý sa voči nemu dopustil trestného činu. V tomto prípade je opakované vykonanie úkonov a strety poškodenej s obvineným nevhodné vzhľadom na charakter*

trestnej činnosti a v konečnom dôsledku by mohlo viesť až do zásahu do ľudskej dôstojnosti v rozpore s článkom 19 ods. 1 ústavy SR“.

8. Vo vzťahu k odôvodneniu rozsudku okresného súdu v časti odkázania poškodených s ich nárokmi na náhradu škody a nemajetkovej ujmy na civilný proces namietali, že je formálne a nekonkrétne. Okresný súd len skonštatoval, že rozhodovanie o týchto nárokoch by si vyžadovalo ďalšie dokazovanie, ktorého rozsah by presahoval potreby trestného stíhania a neprimerane by ho predĺžil, ale z odôvodnenia nie je zrejmé, aké ďalšie dokazovanie bolo potrebné pre jeho rozhodnutie. Ani krajský súd neuviedol, aké ďalšie dokazovanie by malo byť potrebné. Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uznal stručnosť odôvodnenia rozsudku okresného súdu, ale pochybenie okresného súdu nenapravil.

9. Podľa sťažovateľov nič nebránilo tomu, aby všeobecné súdy o ich nárokoch na náhradu škody a nemajetkovú ujmu alebo ich časti rozhodli v trestnom konaní. Nerozhodnutie o nároku na náhradu škody v trestnom konaní má byť len výnimočné a všeobecné súdy neuviedli žiadne relevantné argumenty. Výnimočné okolnosti, ktoré by odôvodňovali nerozhodnutie o náhrade škody, podľa sťažovateľov neexistujú napriek tomu, že vyčíslenie náhrady škody nebolo v tomto prípade jednoduché. Sťažovatelia si uplatnili nárok len na minimálnu mzdu, aj keď minimálna mzda by mala byť len minimálnym nárokom. Sťažovatelia uviedli, že *„boli zlákaní do cudziny, bolo zneužitie ich zraniteľné postavenie, boli vykorisťovaní a bol na nich spáchaný trestný čin. Za takýchto okolností nie je možné od obetí obchodovania z ľuďmi očakávať, že budú vedieť objektívne a presne vyčíslieť škodu a že budú vedieť preukázať aj jej výšku bez akýchkoľvek pochybností. Nevedia to exaktne urobiť v trestnom konaní a nevedeli by to urobiť ani v civilnom procese, čiže nebol žiadny dôvod na to, aby došlo k odkázaniu poškodených s náhradou škody na civilný proces.“*

10. Rozsudkom okresného súdu bolo tiež rozhodnuté o uložení trestu prepadnutia veci (finančné prostriedky v sume 1 096 eur) vo vzťahu k jednému z obžalovaných podľa § 60 ods. 1 písm. c) Trestného zákona a o tom, že okresný súd si vyhradil rozhodnutie o ochrannom opatrení – zhabaní veci (finančné prostriedky v sume 4 950 eur) na verejnom zasadnutí podľa § 289 ods. 2 Trestného poriadku. V tejto súvislosti sťažovatelia uviedli, že všeobecné súdy zvýhodnili štát na úkor sťažovateľov. Okresný súd súvisiace výroky odôvodnil veľmi stručne a nevysporiadal sa vôbec s ich argumentáciou. Krajský súd len uviedol, že okresný súd postupoval správne. Sťažovatelia si uplatnili nárok na vydanie finančnej hotovosti v celkovej sume 6 046 eur. Sťažovatelia vyžobrali podstatne vyššiu sumu, ktorá im však bola vzatá. Keďže si ďalší poškodení neuplatnili nárok na náhradu škody, mala byť táto finančná hotovosť vydaná sťažovateľom podľa § 98 ods. 1 Trestného zákona. Vydaním tejto hotovosti sťažovateľom sa mohla dosiahnuť aspoň čiastočná kompenzácia. Keďže sa tak nestalo, táto skutočnosť ešte viac môže znížiť až zmariť náhradu ich nárokov s ohľadom na prebiehajúce exekúcie proti odsúdeným. Pri finančnej hotovosti v sume 4 950 eur bude okresný súd rozhodovať o zhabaní veci, čím sa vlastníkom týchto finančných prostriedkov stane štát (§ 83 ods. 2 Trestného zákona). Takýmto rozhodnutím však môže byť opätovne zmarený nárok poškodených na náhradu škody a nemajetkovej ujmy, a preto by okresný súd o zhabaní veci nemal rozhodovať a tieto finančné prostriedky by sa mali preto vydať sťažovateľom. Sťažovatelia uviedli, že *„by nemal byť štát uprednostňovaný na úkor obetí obchodovania s ľuďmi a pokiaľ sú z tohto trestného činu zaistené finančné prostriedky, či iný majetok, tak tieto zdroje by mali byť prioritne použité na odškodnenie obetí. V tomto prípade je súdom známe, že proti obžalovaným sa*

vedie viacero exekučných konaní, čo zjavne spôsobí sťaženie až zmarenie odškodnenia, ktoré navyiac zrejme príde až s veľkým odstupom času (ak si budú musieť poškodení uplatňovať v civilnom konaní), keďže zatiaľ nebolo v trestnom konaní priznané.“

11. Podľa sťažovateľov tým, že nedošlo k rozhodnutiu o ich uplatnených nárokoch v trestnom konaní a neboli im na účely odškodnenia vydané zadržané finančné prostriedky, tak nemožno trestné konanie považovať za efektívne v prípade sťažovateľov ako obetí obchodovania s ľuďmi. Ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, tak z čl. 4 dohovoru vyplývajú v súvislosti s trestným činom obchodovania s ľuďmi pre štát viaceré pozitívne povinnosti, t. j. predchádzať obchodovaniu s ľuďmi, reálne a efektívne poskytovať ochranu obetiam, efektívne trestnú činnosť vyšetrovať a páchatel'ov trestať, prijať adekvátny právny rámec.

III.

Postup ústavného súdu a vyjadrenia účastníkov konania

12. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 280/2021-33 z 25. mája 2021 ju prijal na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 19 ods. 1 a 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy, práv podľa čl. 4, čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 To 137/2018 a jeho uznesením z 23. januára 2019 v časti, v ktorej bolo zamietnuté odvolanie sťažovateľov proti rozsudku okresného súdu. Vo vzťahu k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým postupom krajského súdu v tejto časti bola odmietnutá ústavná sťažnosť sťažovateľov z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

13. K ústavnej sťažnosti sa vyjadril podpredseda krajského súdu, ktorý sa v plnom rozsahu stotožnil so stanoviskom predsedu senátu 3To JUDr. Jozefa Ryanta (ďalej len „predseda senátu“), ktoré tvorilo prílohu jeho podania. Predseda senátu uviedol, že odvolanie sťažovateľov bolo zamietnuté, pričom taký postup bol zvolený najmä z dôvodu, že trestný spis mal značný rozsah. Okrem už dnes právoplatne odsúdeného [REDAKOVANÉ] (iba tento podal odvolanie proti rozsudku okresného súdu, pozn.) bolo obžalovaných viacero osôb (do rozhodnutia krajským súdom bolo o ich vine a treste už právoplatne rozhodnuté). Krajský súd poukázal aj na rozsiahle dôvody odvolania sťažovateľov a konštatoval, že pre zložitosť právnej problematiky nebolo možné o nárokoch sťažovateľov rozhodnúť v odvolacom konaní, keďže bolo potrebné vykonať ďalšie dôkazy, ktoré však presahovali potreby trestného konania a podstatne by ho predĺžili. Predmetom ďalšieho dokazovania by totiž bolo aj hodnotenie, akou mierou sa každý z obžalovaných (už dnes právoplatne odsúdených, pozn.) podieľal na spáchaní danej trestnej činnosti v prípade jednotlivých skutkov uvedených v rozsudku okresného súdu v bodoch 1 až 7. Predseda senátu tiež poznamenal, že v prípade sumy 4 950 eur okresný súd postupoval správne, ak si tento vyhradil rozhodnutie o ochrannom opatrení, t. j. zhabaní veci (danej sumy peňazí) verejnému zasadnutiu. Okresný súd

postupoval v súlade s § 289 ods. 2 Trestného poriadku, keďže bolo potrebné vykonať aj ďalšie dokazovanie, ktoré nemohlo byť vykonané ihneď.

III.2. Replika sťažovateľov:

14. Sťažovatelia v replike k vyjadreniu krajského súdu uviedli, že krajský súd sa nezaoberal podstatou ich sťažnosti. Argumenty predsedu senátu nie sú dôvodné. Sťažovateľov sa týkajú len skutky uvedené v rozsudku okresného súdu v bodoch 5a, 5b a 7.

15. Pre potreby rozhodnutia o náhrade škody sa krajský súd nemusel zaoberať tým, akou mierou sa každá zo (už dnes právoplatne odsúdených, pozn.) zúčastnených osôb podieľala na skutkoch uvedených v rozsudku okresného súdu v bodoch 1 až 4 a ani 6. Tým, ako sa zúčastnené osoby podieľali na spáchaní skutkov uvedených v rozsudku okresného súdu v bodoch 5a, 5b a 7, sa všeobecné súdy zaoberali aj vo vzťahu k rozhodnutiu o trestoch pre nich. Pri rozhodovaní o náhrade škody krajský súd mal zaviazat' zúčastnené osoby, ktoré spáchali skutky uvedené v rozsudku okresného súdu v bodoch 5a, 5b a 7, na náhradu škody sťažovateľom spoločne a nerozdielne s tým, že plnením jednej zo zúčastnených osôb by v rozsahu poskytnutého plnenia zanikla povinnosť ostatných zúčastnených osôb.

16. Argumentácia krajského súdu o tom, že v súvislosti so zhabaním sumy 4 950 eur alebo s náhradou škody bolo potrebné vykonať ďalšie dokazovanie, je formálna, nekonkrétna a svojvoľná. Podľa názoru sťažovateľov nie je zrejmé, aké dokazovanie krajský súd mal na mysli. Ak pre krajský súd bolo náročné rozhodnúť o nárokoch sťažovateľov na náhradu škody z dôvodu zložitosti právnej problematiky, tak pre sťažovateľov to bolo ešte náročnejšie. Sťažovatelia boli vystavení otrokárskeho konaniu a hrubému vykorisťovaniu, čím došlo k porušovaniu ich základných ľudských práv a slobôd. Následne sťažovatelia museli podstúpiť aj trestné konanie, v rámci ktorého sa museli s týmito nepríjemnými skutočnosťami opätovne niekoľko rokov zaoberať a doteraz nie je rozhodnuté o ich nárokoch na náhradu škody.

17. Zúčastnené osoby nevyužili možnosť vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti sťažovateľov.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

18. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, jej doplnením a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

19. Porušenie svojich práv sťažovatelia vidia v postupe krajského súdu, ktorý nenapravil pochybenie okresného súdu a znemožnil im v trestnom konaní dosiahnuť primerané odškodnenie, ktoré im patrí ako obetiam zločinu obchodovania s ľuďmi, proti ktorým bolo hrubo zasiahnuté do ich ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv.

20. Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj doktrína možných zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov vo veciach patriacich do ich právomoci. Ústavný súd predovšetkým pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124

ústavy) a vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

21. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje zásadná odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97), a preto ich namietané porušenie možno preskúmať spoločne.

22. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu alebo iného orgánu verejnej moci nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu a inú právnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci (m. m. II. ÚS 153/2018).

23. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojoľne možno interpretovať na prípady, keď orgán verejnej moci urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu a inú právnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojoľli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu orgánom verejnej moci by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

24. Poškodený, ktorý má v trestnom konaní právo uplatniť nárok na náhradu škody a tento nárok aj uplatnil, je procesnou stranou v tzv. adhéznom konaní (prebiehajúcim kontinuálne so súdnym konaním o vine), v ktorom sa rozhoduje o ním uplatnenom nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom. V intenciách uvedeného sa poškodený v trestnom konaní pred príslušným súdom môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva, ktorým je v tomto prípade

uplatnený nárok na náhradu škody. Garancie poskytované čl. 6 ods. 1 dohovoru garantujúcim právo na spravodlivé súdne konanie a čl. 46 ods. 1 ústavy garantujúcim základné právo na súdnu ochranu sú teda v trestnom konaní vo vzťahu k poškodenému (uplatňujúcemu nárok na náhradu škody) limitované a poskytované len pre adhézne konanie týkajúce sa rozhodovania o nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom (III. ÚS 100/2010, I. ÚS 614/2013, IV. ÚS 258/2014, I. ÚS 409/2014, III. ÚS 17/2015).

25. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce jeho skutkový a právny základ. Tieto závery vyplývajú z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru. Právo na riadne odôvodnenie rozsudku nie je právom absolútnym, to znamená, že súdny orgán nie je povinný dať podrobnú odpoveď na každý argument strany (Van de Hurk proti Holandsku, č. 16034/90, 19. 4. 1994, § 61). Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku č. 18390/91, 9. 12. 1994, § 30; Hiro Balani proti Španielsku, č. 18064/91, 9. 12. 1994, § 28; Georgiadis proti Grécku, č. 21522/93, 29. 5. 1997, § 43). Otázkou, či súd splnil svoju povinnosť odôvodniť svoje rozhodnutie v súlade s čl. 6 ods. 1 dohovoru, možno posúdiť iba na základe konkrétnych okolností daného prípadu (Ruiz Torija proti Španielsku, č. 18390/91, 9. 12. 1994, § 29).

26. Napadnutým uznesením krajského súdu bolo zamietnuté odvolanie sťažovateľov proti rozsudku okresného súdu, ktorým sťažovateľov odkázal na civilný proces s nárokmi na náhradu škody podľa § 288 ods. 1 Trestného poriadku. Krajský súd odôvodnil zamietnutie odvolania sťažovateľov (a nerozhodnutie o nároku sťažovateľov na nemajetkovú ujmu a náhradu škody) tým, že *„je síce pravdou, že súd prvého stupňa výrok o ich odkázaní na náhradu škody na civilný proces iba stručne zdôvodnil, na druhej strane však, a je to zistiteľné aj z ich rozsiahleho odvolania, ktoré je uvedené vyššie, ide o pomerne zložitú právnu problematiku a v takom prípade by bolo možné o nárokoch týchto poškodených meritórne rozhodnúť len po vykonaní ďalších dôkazov, ktoré však presahujú potreby trestného stíhania a prakticky by došlo k situácii, že by toto konanie podstatne predĺžili... Preto v tejto súvislosti súd prvého stupňa nepochybil pokiaľ týchto poškodených s ich nárokmi na náhradu škody odkázal na civilný proces a v tejto súvislosti dôsledne rešpektoval obsah ust. § 288 ods. 1 Tr. por.“*.

27. Ústavný súd konštatuje, že krajský súd neodôvodnil ústavne súladným spôsobom svoj právny záver o tom, že pre rozhodnutie o nároku na nemajetkovú ujmu a náhradu škody je potrebné vykonať ďalšie dokazovanie presahujúce rámec trestného konania. Krajský súd neoznačil ani jeden dôkaz, ktorý bude potrebné vykonať, nevyjadril sa k jeho povahe, rozsahu alebo dostupnosti, teda nepredniesol žiadne konkrétne úvahy smerujúce k záveru o nevyhnutnosti odkázať sťažovateľov s ich nárokmi na civilný proces. Úplná absencia dôvodov znamená nepreskúmateľnosť napadnutého rozhodnutia v tejto časti. Až vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti sťažovateľov krajský súd naznačil, že ďalším dokazovaním by bolo aj vyhodnotenie, akou mierou sa každý z odsúdených podieľal na spáchaní danej trestnej činnosti proti sťažovateľom. Nedostatok dôvodov rozhodnutia nie je možné

zhojiť predložením ďalších argumentov vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti. Navyše podľa názoru ústavného súdu sa dokazovanie v uvedenom rozsahu nejaví (najmä vo vzťahu k nemajetkovej ujme v peniazoch) ako komplikované, resp. také, ktoré by výrazne presahovalo rámec trestného konania. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že samotní sťažovatelia ponúkli krajskému súdu možnosť riešenia tejto otázky (bod 15 tohto nálezu).

28. Ústavný súd poznamenáva, že príslušné ustanovenia Trestného poriadku predpokladajú určitý rozsah dokazovania v adhéznom konaní (na účely rozhodnutia o nároku poškodeného), t. j. potreba dokazovania v určitom rozsahu nemôže automaticky viesť k odkázaniu poškodeného na civilné konanie. V neposlednom rade je potrebné uviesť, že charakter porušenia práv sťažovateľov okresným súdom kladie na krajský súd ako odvolací súd imperatív v maximálne možnej miere napraviť alebo aspoň zmierniť dôsledky takého porušenia práv poškodeného v odvolacom konaní. Krajský súd na takýto postup rezignoval, neberúc zároveň do úvahy § 287 ods. 1 Trestného poriadku. Ústavný súd považuje za neadekvátne vyjadrenie krajského súdu, že odvolanie sťažovateľov bolo zamietnuté aj z dôvodu značného rozsahu trestného spisu, viacerých obžalovaných osôb v tejto trestnej veci a rozsiahlosti odvolania sťažovateľov. Je predsa povinnosťou odvolacieho súdu vykonať riadny odvolací prieskum vrátane dôsledného preštudovania a vyhodnotenia procesných podaní a spisov.

29. Vzhľadom na uvedené považuje ústavný súd napadnuté uznesenie v časti o zamietnutí odvolania sťažovateľov (a nepriamo rozhodnutí o nároku sťažovateľov na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch a náhrady škody) za nedostatočne odôvodnené a v dôsledku toho za ústavne neakceptovateľné. Napadnuté uznesenie je výsledkom formalistickej aplikácie príslušných ustanovení Trestného poriadku (osobitne § 288 ods. 1 Trestného poriadku), ktoré len mechanicky a nepreskúmateľne tvrdí, že došlo k naplneniu hypotézy právnej normy, ktorá je predpokladom na odkázanie sťažovateľov s uplatnenými nárokmi na osobitné civilné konanie.

30. Nad rámec uvedeného ústavný súd poukazuje aj na to, že v prípade sťažovateľov ako poškodených v tejto trestnej veci bolo povinnosťou všeobecných súdov, ktorá je inkorporovaná aj v základnom práve sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, vykladať príslušné ustanovenia Trestného poriadku definujúce ich práva ako obetí obchodovania s ľuďmi (najmä § 46 ods. 1, 3, 6 a 8 Trestného poriadku, § 47 ods. 6 Trestného poriadku) nielen ústavne konformne, ale aj eurokonformne. Inými slovami, všeobecné súdy sú povinné postupovať a vykladať relevantné procesné ustanovenia týkajúce sa rozhodovania o uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody v súlade s použiteľnými normami Európskej únie.

31. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z práva Európskej únie, predovšetkým zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (ďalej len „smernica 2011/36/EÚ“). Jedným z cieľov smernice 2011/36/EÚ, podľa ktorého je u obetí trestnej činnosti, ktoré už utrpeli následky zneužívania a ponižujúceho zaobchádzania, ktoré sa zvyčajne spájajú s obchodovaním s ľuďmi, ako je napríklad aj otrokárске zaobchádzanie, potrebné zabezpečiť ich ochranu pred sekundárnou viktimizáciou a ďalšou traumou počas trestného konania. Rovnako v zmysle čl. 17 smernice 2011/36/EÚ majú mať obeť obchodovania s ľuďmi zabezpečený prístup k existujúcim systémom

odškodnenia obetí úmyselne spáchaných trestných činov. Ustanovenie § 287 ods. 1 Trestného poriadku umožňuje poškodenému, aby už v rámci trestného konania, v medziach tzv. adhézneho konania dosiahol prisúdenie nároku na náhradu škody.

32. V prípadoch obchodovania s ľuďmi a zvlášť v prípade otrokárskoho zaobchádzania je potrebné prihliadať na to, že ekonomická a sociálna situácia poškodenej obete znásobená rizikom jej sekundárnej viktimizácie jej s veľkou pravdepodobnosťou znemožňuje efektívne sa domáhať ochrany formou uplatnenia nároku na odškodnenie v civilnom konaní. Za danej situácie tak vystupuje do popredia pozitívny záväzok štátu prenesený na všeobecné súdy zabezpečiť u tejto kategórie poškodených efektívnu ochranu ich základných práv prostriedkami trestnoprávnymi.

33. V tejto veci boli všeobecné súdy povinné reflektovať na pozitívny záväzok efektívnej ochrany sťažovateľov, na ktorých bol spáchaný veľmi závažný trestný čin zasahujúci do ich ľudskej dôstojnosti a osobnostných práv. V uvedenom kontexte bolo ich úlohou vytvoriť reálne predpoklady účinnej ochrany základných práv sťažovateľov, teda riadne prejednať nimi uplatnený nárok v adhéznom konaní, na čo však krajský súd rezignoval.

34. Sťažovatelia odvolaním napadli výroky rozsudku okresného súdu o uložení trestu prepadnutia veci (finančné prostriedky v sume 1 096 eur) vo vzťahu k jednému z obžalovaných podľa § 60 ods. 1 písm. c) Trestného zákona a o tom, že okresný súd si vyhradil rozhodnutie o ochrannom opatrení – zhabaní veci (finančné prostriedky v sume 4 950 eur) na verejnom zasadnutí podľa § 289 ods. 2 Trestného poriadku. V tejto súvislosti krajský súd uviedol, že *„pokiaľ poškodení namietali ďalšie výroky (trest prepadnutia veci a postup súdu prvého stupňa v zmysle § 289 ods. 2 Tr. por.), tieto ich odvolacie námietky krajský súd nepovažoval za dôvodné, súd prvého stupňa v tejto súvislosti zvolil zákonný postup predpokladaný ust. § 60 ods. 1 písm. c) Tr. zák. a ust. § 289 ods. 2 Tr. por.“*.

35. Vzhľadom na záver o ústavnej neakceptovateľnosti napadnutého uznesenia o zamietnutí odvolania sťažovateľov o ich nárokoch na nemajetkovú ujmu v peniazoch a na náhradu škody ústavný súd poznamenáva, že krajský súd bude povinný znova preskúmať aj námietky sťažovateľov týkajúce sa zníženia až zmarenia náhrady ich uplatnených nárokov v tejto trestnej veci s ohľadom na prebiehajúce exekúcie proti odsúdeným (bod 10 tohto nálezu, strana 10 napadnutého uznesenia). Prípadné priaznivejšie rozhodnutie krajského súdu o niektorom z už uvedených uplatnených nárokov alebo jeho časti automaticky musí vyvolať rozhodovanie o možnej aplikácii § 60 ods. 6 písm. a) Trestného zákona, resp. § 83 ods. 3 písm. a) Trestného zákona.

36. V okolnostiach posudzovanej veci dospel ústavný súd preto k záveru, že napadnutým postupom krajského súdu, ktorý bol zavŕšený napadnutým uznesením, došlo zásahu do základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a do práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v miere dosahujúcej ústavnoprávnu intenzitu (bod 1 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na tento záver bolo potrebné zároveň v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o jeho zrušení a podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľov aj vrátiť vec krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku tohto nálezu).

37. V ďalšom konaní je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze (§ 134 ods. 1 druhá veta zákona o ústavnom súde), znamenajúcim opätovné rozhodnutie

o celom odvolaní sťažovateľov. Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde), ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

38. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 19 ods. 1 a 2 ústavy a práv podľa čl. 4, čl. 8 ods. 1 dohovoru sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010, IV. ÚS 100/2014, I. ÚS 183/2019), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a zrušením napadnutého uznesenia sa otvára priestor na to, aby sa krajský súd v ďalšom postupe a rozhodnutí sám vysporiadal s ochranou uvedených (hmotných) práv. Ústavný súd preto v tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľov nevyhovel, uprednostňujúc právomoc krajského súdu na ochranu subjektívnych práv účastníkov konania pred ich ochranou v konaní pred ústavným súdom (bod 4 výroku nálezu).

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

39. V ústavnej sťažnosti sťažovatelia žiadali priznať finančné zadosťučinenie v celkovej sume 20 000 eur z dôvodu, že „iba konštatovaním porušenia práva sťažovateľov nie je možné zaistiť úplnú nápravu, aj keď v nadväznosti na skonštatovanie porušenia práv sťažovateľov a zrušenie napadnutého rozhodnutia zo strany Ústavného súdu SR by bolo možné právoplatné rozhodnutia všeobecných súdov zvrátiť. Sťažovatelia sa však opätovne budú musieť zaoberať nesmierne stresujúcimi udalosťami, ktorými bol na nich spáchaný trestný čin.“

40. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

41. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

42. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, na rozdiel od sťažovateľov ústavný súd považoval za dostatočnú satisfakciu pre nich vyslovenie porušenia ich práv a zrušenie napadnutého uznesenia. Zrušením napadnutého uznesenia sa otvára možnosť, aby krajský súd opätovne posúdil opodstatnenosť uplatnených nárokov sťažovateľov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI. Trovy konania

43. Ústavný súd uvádza, že pôvodným právnym zástupcom sťažovateľov bola advokátska kancelária Lexpert s. r. o., Horná 15, Banská Bystrica, IČO 45 976 856, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Roman Dula. Podaním zo 4. októbra 2021 advokát JUDr. Roman Dula oznámil, že 5. októbra 2021 pozastavuje výkon advokácie podľa § 8 ods. 1 písm. d) zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o advokácii“). Zároveň oznámil, že jeho ustanoveným zástupcom je JUDr. Juraj Takáč, advokát, Horná 51, Banská Bystrica, ktorý ho bude zastupovať v konaní pred ústavným súdom. Z tohto dôvodu následne ústavný súd konal s advokátom JUDr. Jurajom Takáčom v konaní pred ústavným súdom.

44. Pri výpočte trov právneho konania ústavný súd vychádzal z ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2019 zodpovedá sume 163,33 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola vo výške 980 eur) a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2021 v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2020, ktorá bola vo výške 1 087 eur). Sadzba za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý priznaný úkon právnej služby vykonaný v roku 2019 je v sume 9,80 eur a v roku 2021 v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky).

45. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania (vyčíslených ešte pôvodným právnym zástupcom sťažovateľov) v sume 538,30 eur, a to za 2 úkony právnej pomoci vykonané v roku 2019 a jeden úkon vykonaný v roku 2021, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom [§ 13a ods. 1 písm. a) vyhlášky], podanie ústavnej sťažnosti [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], vyjadrenie k vyjadreniu krajského súdu [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], dvakrát paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2019 a jedenkrát paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2021 (bod 3 výroku tohto nálezu).

46. Ústavný súd nepriznal sťažovateľom odmenu a režijný paušál za podanie z 12. februára 2020. Sťažovatelia v tomto podaní jednak uviedli skutočnosti týkajúce sa ťažkostí pri vyčíslení majetkovej ujmy. Sťažovatelia tiež konštatovali nedostatočnú právnu úpravu týkajúcu sa výšky náhrady v prípade poškodených, ktorí boli vykorisťovaní. V tejto súvislosti sťažovatelia navrhli aj možné doplnenie právnej úpravy. Ústavný súd ale uvádza, že tieto skutočnosti sťažovatelia mohli už namietat v samotnej ústavnej sťažnosti. V ďalšej časti sťažovatelia poukázali aj na aktuálne „best practices“ vo veciach obchodovania s ľuďmi v Holandsku, ale tieto skutočnosti nemali vplyv na rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej.

47. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet JUDr. Juraja Takáča podľa § 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku (na výzvu ústavného súdu advokát JUDr. Juraj Takáč oznámil, že nie je platcom dane z priznanej

hodnoty) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu. Ústavný súd takto rozhodol analogicky vzhľadom na § 17 ods. 4 v spojení s § 17 ods. 2 zákona o advokácii.

VII. Záver

48. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. marca 2022

**Ladislav Duditš
predseda senátu**